

Coğrafya

Özetin özeti konularla

KAZANIM ODAKLI + YENİ NESİL

SORU BANKASI

Karekod
Çözümlü

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Yazar
Yusuf Kenan ÖKSÜZ

TYT COĞRAFYA

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Editör Yayınevi
2. Baskı: Giriş Yayınları

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: DOĞAL SİSTEMLER

▶ İNSAN VE DOĞA.....	6
▶ COĞRAFYA VE BÖLÜMLERİ.....	6
▶ DÜNDEN BUGÜNE COĞRAFYA.....	6
▶ DÜNYA'NIN ŞEKLİ VE SONUÇLARI.....	10
▶ DÜNYA'NIN KENDİ EKSENİ ETRAFINDAKİ HAREKETİ VE SONUÇLARI.....	10
▶ DÜNYA'NIN GÜNEŞ ETRAFINDAKİ HAREKETİ VE SONUÇLARI.....	10
▶ COĞRAFİ KONUM.....	20
▶ TÜRKİYE'NİN KONUMU.....	21
▶ HARİTALAR.....	30
▶ BİLGİLERİN HARİTAYA AKTARILMASI.....	31
▶ YER ŞEKİLLERİNİN HARİTAYA AKTARILMASI.....	31
▶ ATMOSFER VE HAVA OLAYLARI.....	44
▶ HAVA DURUMU VE İKLİM.....	44
▶ SICAKLIK.....	45
▶ BASINÇ, RÜZGÂR, NEM VE YAĞIŞ.....	54
▶ YERYÜZÜNDEKİ İKLİM TİPLERİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	69
▶ TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN ETMENLER.....	75
▶ TÜRKİYE'DE İKLİM ELEMANLARI.....	75
▶ DÜNYA'NIN TEKTONİK OLUŞUMU.....	95
▶ JEOLJİK ZAMANLAR.....	96
▶ İÇ KUVVETLER VE İÇ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ.....	105
▶ YER KABUĞUNUN MALZEMESİ: KAYAÇLAR.....	106
▶ TÜRKİYE'DE İÇ KUVVETLER VE İÇ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ.....	107
▶ DIŞ KUVVETLER VE DIŞ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ.....	115
▶ TÜRKİYE'DE DIŞ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ.....	130
▶ TÜRKİYE'NİN ANA YER ŞEKİLLERİ.....	142
▶ YERYÜZÜNDEKİ SULAR.....	154
▶ TÜRKİYE'DEKİ SULAR.....	164
▶ TÜRKİYE'DE SU KULLANIMI.....	165
▶ TOPRAK OLUŞUMU VE TOPRAK TİPLERİ.....	168

► TÜRKİYE'DE TOPRAK OLUŞUMU VE TOPRAK TİPLERİ	176
► TÜRKİYE'DE TOPRAK KULLANIMI	176
► BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN SINIFLANDIRILMASI VE DAĞILIŞI	179
► TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ	180

2. ÜNİTE: BEŞERİ SİSTEMLER

► NÜFUSUN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ	188
► GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DÜNYA NÜFUSU	188
► YERYÜZÜNDE NÜFUS DAĞILIŞI	189
► NÜFUS PİRAMİTLERİ	189
► GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞMELER	195
► YERLEŞME TİPLERİ VE DOKULARI	196
► TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME	203
► YERYÜZÜNDE GÖÇLER	215
► TÜRKİYE'DE GÖÇLER	216
► EKONOMİK ETKİNLİK TÜRLERİ	221
► EKONOMİK ETKİNLİKLER VE ÜLKELER	221
► ULUSLARARASI ULAŞIM HATLARI	227

3. ÜNİTE: BÖLGELER VE ÜLKELER

► BÖLGELERİN AYIRT EDİLMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER	234
► BÖLGE SINIRLARI	234
► BÖLGELER VE ÜLKELER	235

4. ÜNİTE: ÇEVRE VE TOPLUM

► AFETLERİN NEDENLERİ	248
► AFETLERİN DAĞILIŞI	248
► TÜRKİYE'DE AFETLER	249
► AFETLERDEN KORUNMA	249

► CEVAP ANAHTARI	255
------------------------	-----

GİRİŞ YAYINLARI

ÜNİTE DOĞAL SİSTEMLER

İNSAN VE DOĞA

COĞRAFYA VE BÖLÜMLERİ

DÜNDEN BUGÜNE COĞRAFYA

DÜNYA'NIN ŞEKLİ VE SONUÇLARI

DÜNYA'NIN KENDİ ETRAFINDAKİ
HAREKETİ VE SONUÇLARI

DÜNYA'NIN GÜNEŞ ETRAFINDAKİ
HAREKETİ VE SONUÇLARI

COĞRAFİ KONUM

TÜRKİYE'NİN KONUMU

HARİTALAR

Geoit: Dünya'nın kutuplardan basık, Ekvator'dan şişkin kendine has şekline denir.

Yerel Saat: Güneş'in ufuk düzlemindeki konumuna göre belirlenen zaman kavramıdır.

Enlem: Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın Ekvator düzlemine olan uzaklığının açı cinsinden değeridir.

Hava Durumu: Bir bölgede kısa süreli olarak yaşanan atmosfer olaylarına denir.

Epirojenez: Geniş yer kabuğu parçalarının yükselip alçalmasıdır.

BİLGİLERİN HARİTAYA
AKTARILMASI

YER ŞEKİLLERİNİN HARİTAYA
AKTARILMASI

ATMOSFER VE HAVA OLAYLARI

HAVA DURUMU VE İKLİM

İKLİM ELEMANLARI

YERYÜZÜNDEKİ İKLİM TİPLERİ

TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ
ETKİLEYEN ETMENLER

TÜRKİYE'DEKİ İKLİM ELEMANLARI

TÜRKİYE'DEKİ İKLİM TİPLERİ

DÜNYA'NIN TEKTONİK OLUŞUMU

JEOLOJİK ZAMANLAR

İÇ KUVVETLER VE İÇ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

Ekvator: Yer yuvarlağının eksenine dik olarak geçtiği kabul edilen en büyük dairedir.

Aydınlanma Çemberi: Dünya üzerindeki karanlık ve aydınlık noktaları birbirinden ayırdığı varsayılan çizgiye verilen addır.

Boylam: Dünya üzerindeki bir yerin başlangıç meridyenine uzaklığının açı cinsinden değeridir.

İklim: Bir bölgede uzun yıllar boyunca yaşanan atmosfer olaylarının ortalama durumuna denir.

Levha: Yer kabuğunu oluşturan parçalara denir.

YER KABUĞUNUN MALZEMESİ: KAYAÇLAR

TÜRKİYE'DE İÇ KUVVETLER VE İÇ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

DIŞ KUVVETLER VE DIŞ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

TÜRKİYE'DE DIŞ KUVVETLERİN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

TÜRKİYE'NİN ANA YER ŞEKİLLERİ

YERYÜZÜNDEKİ SULAR

TÜRKİYE'DEKİ SULAR

TÜRKİYE'DE SU KULLANIMI

TÜRKİYE'DE TOPRAK OLUŞUMU
VE TOPRAK TİPLERİ

TÜRKİYE'DE TOPRAK KULLANIMI

BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN SINIFLANDIRILMASI
VE DAĞILIŞI

TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ

Eksen Eğikliği: Bir gök cisminin dönme eksenini ile yörünge eksenini arasındaki açıya verilen addır.

Paralel: Ekvator çizgisine paralel uzanan ve meridyen yaylarını dik kesen hayali tam dairelerdir.

Harita: Yeryüzünün tamamının ya da bir kısmının kuş bakışı görünümünün belli bir oranda küçültülerek düzleme aktarılmasıdır.

Jeolojik Zaman: Dünya'nın oluşumundan günümüze kadar geçirdiği değişkenlikleri içeren dönemlerdir.

Su Döngüsü: Suyun dünya yüzeyinin üstünde ve altındaki sürekli hareketidir.

İNSAN VE DOĞA

Doğal Çevre: İnsanların ve diğer canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel ortama denir.

Doğal Unsur: Doğal çevrede yer alan insan müdahalesi olmadan oluşan her şeydir.

Beseri Ortam: İnsanların yeryüzünde gerçekleştirdiği bütün faaliyetleri oluşturan ortamdır.

Atmosfer (Hava Küre)

➔ Dünya'yı saran ve hava olaylarının gerçekleştiği gaz küresidir.

Hidrosfer (Su Küre)

➔ Litosfer üzerinde bulunan deniz okyanus, göl akarsu gibi yer üstü ve yer altı sularidir.

Litosfer (Tas Küre)

➔ Dünya'nın kabuklaşmış ve katılaşmış dış yüzeyidir.

Biyosfer (Canlı Küre)

➔ Atmosfer, litosfer ve hidrosferde yaşayan canlılardan oluşur.

COĞRAFYA VE BÖLÜMLERİ

FİZİKİ COĞRAFYA

Jeomorfoloji

Yardımcı Bilimleri

Jeoloji, Jeofizik, Pedoloji, Petrografi,

Klimatoloji

Yardımcı Bilimleri

Meteoroloji, Fizik

Hidroğrafya

Yardımcı Bilimleri

Hidroloji, Oseonografya, Limnoloji, Potamoloji

Biyocoğrafya

Yardımcı Bilimleri

Biyoloji, Tıp, Zooloji, Botanik

Kartoğrafya

Yardımcı Bilimleri

Matematik, Geometri, İstatistik, Fotogrametri

BEŞERİ COĞRAFYA

- ➔ Nüfus Coğrafyası
- ➔ Yerleşme Coğrafyası
- ➔ Tarım Coğrafyası
- ➔ Ulaşım Coğrafyası
- ➔ Sanayi Coğrafyası
- ➔ Turizm Coğrafyası
- ➔ Siyasi Coğrafya
- ➔ Enerji Coğrafyası

DÜNDEN BUGÜNE COĞRAFYA

İlk Çağ'da Coğrafya

- ➔ İlk Çağ'da Coğrafya basit gözlem ve tasvirlerle sınırlı kalmıştır.
- ➔ Thales, Anaksimander, Hekataios ve Eratosthenes coğrafya biliminin ilk kurucuları sayılır.

Orta Çağ'da Coğrafya

- ➔ Orta Çağ'da Kilisenin baskısından dolayı Avrupa'da coğrafya duraklama dönemlerine girmiştir.
- ➔ Bu dönemde coğrafya bilimine İslam coğrafyacıları katkıda bulunmuştur.

Yeni Çağ'da Coğrafya

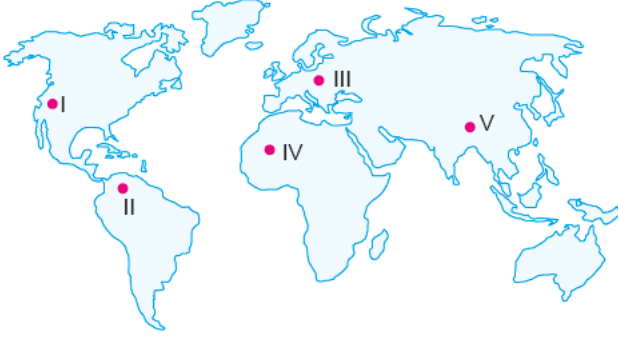
- ➔ Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketleri yaşanmıştır.
- ➔ Bartelmi Diaz, Vasco da Gama, Kristof Kolamb ve Magellan'ın yaptığı keşifler sayesinde yeni yerler keşfedilmiştir.

Yakın Çağ'da Coğrafya

- ➔ Coğrafyanın metodolojisi bu çağda oluşturulmuştur.
- ➔ Coğrafya biliminin bölümleri ve konuları günümüzdeki şeklini almıştır.

1. Çevremizde yer alan doğal ortam koşulları bazı yerlerde insan yaşamını kolaylaştırırken bazı yerlerde zorlaştırmaktadır.

Yukarıdaki haritada verilen yerlerden hangisinde doğal ortam koşullarının insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkisi daha fazladır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2.

- ◆ Eskimoların kalın kürkleri giyip, iglo evlerde yaşamaları
- ◆ Güneydoğu Asya'da insanların daha çok pirinçle beslenmesi
- ◆ Engebeli, dağlık arazilerde ulaşım için köprü ve tüneller yapılması
- ◆ Yağışın az olduğu yerlerde evlerin kerpiçten yapılması
- ◆ Yağışın yetersiz olduğu yerlerde akarsu üzerine barajlar kurulması

Verilen ifadelerden kaç tanesi doğal unsurların insan yaşamı üzerine etkisine örnek oluşturur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

3. Aşağıdakilerden hangisi insan faaliyetlerinin doğaya etkilerine örnek oluşturmaz?

- A) Yerleşim yerlerinin kurulması
 B) Ulaşım yollarının inşa edilmesi
 C) Yeraltı kaynaklarının işletmeye açılması
 D) Orman alanlarının tarlalara dönüştürülmesi
 E) Çayır bitki örtüsünün yaygın olduğu yerlerde mera hayvancılığının yapılması

4. Antik Mısır'da Nil Nehri'nin taşkınları tarım için gerekli olan verimli toprağı sağlıyordu. Nil'in taşkınlarından dolayı her yıl evlerini yeniden inşa eden Antik Mısırlılar zamanla evlerini taşkın alanlarının dışında inşa etmeye başladılar. Ardından sulama sistemleri geliştirerek Nil'in sularıyla tarım ürünleri yetiştirdiler. Günümüzde ise yapılan barajlar aracılığıyla Nil Nehri taşkınlara karşı kontrol edilmektedir.

Parçaya göre;

- I. tarımın verimli topraklar üzerinde yapıldığı,
 II. insanın doğaya bağımlı olduğu,
 III. insanın doğayı zamanla değiştirdiği,
 IV. Nil Nehri'nin taşkınlarından korunmak için sulama sistemleri kurulduğu

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve IV C) II ve III
 D) I, III ve IV E) II ve IV

5. Aşağıdakilerden hangisi coğrafyanın beşeri sistemleri arasında yer almaz?

- A) Turizm etkinlikleri B) Tarımsal faaliyetler
 C) İklim ve bitki örtüsü D) Enerji kaynakları
 E) Yerleşme dokuları

6. İnsanların beslenmesine, barınmasına ve giyinmesine baktığımızda yeryüzünün değişik yerlerinde çok büyük farklılıklar olduğunu görürüz. Örneğin; kutba yakın yerlerde eskimolar daha çok balıkla beslenirken Güneydoğu Asya'da insanlar pirinçle beslenmektedirler.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğal ortamın insan yaşamına etkisinin farklı olması
 B) Yeraltı kaynaklarının farklı olması
 C) Yer şekillerinin farklılık göstermesi
 D) Arazilerin jeolojik yapılarının farklı olması
 E) Verilen yerlerin gelişmişlik seviyelerinin aynı olması

ÜNİTE BEŞERİ SİSTEMLER

- Nüfusun Önemi ve Özellikleri
- Geçmişten Günümüze Dünya Nüfusu
- Yeryüzünde Nüfus Dağılışı
- Nüfus Primitleri
- Geçmişten Günümüze Yerleşmeler
- Yerleşme Tipleri ve Dokuları

- Türkiye'de Nüfus ve Yerleşme
- Yeryüzünde Göçler
- Türkiye'de Göçler
- Ekonomik Etkinlik Türleri
- Ekonomik Etkinlikler ve Ülkeler
- Uluslararası Ulaşım Hatları

Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alanda belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısını ifade eder.

Nüfus

Sınırları belirli bir yerde yaşayan insan sayısı olan nüfusun yaş gruplarına dağılışı ve cinsiyet özelliklerini gösteren grafiklerdir.

Nüfus Piramidi

Nüfustaki doğum oranı ile ölüm oranı arasındaki farka nüfus artış hızı denir.

Nüfus Artış Hızı

Aktif nüfus, çalışan nüfus olarak da adlandırılır. 15- 64 yaş arasındaki nüfusa çalışma çağındaki nüfus denilmektedir.

Faal Nüfus

Birim alanda yaşayan kişi sayısı olarak ifade edilir. Genellikle km^2 de yaşayan kişi sayısı olarak hesaplanır.

Nüfus Yoğunluğu

Doğumların ölümlerden fazla olması sonucu meydana gelen nüfus artışıdır.

Doğal Nüfus Artışı

Doğal nüfus artışına ek olarak göçlerin etkisiyle meydana gelen nüfus artışıdır.

Gerçek Nüfus Artışı

0 - 14 yaş arasındaki nüfustur.

Çocuk Nüfus

15 - 64 yaş arasındaki nüfustur.

Yetişkin Nüfus

65 yaş ve üzeri nüfustur.

Yaşlı Nüfus

Doğum Oranı

Dünya genelinde bir yıl içinde meydana gelen doğum sayısının toplam nüfusa oranına denir.

Ölüm Oranı

Bir yıl içerisinde meydana gelen ölüm sayısının toplam nüfusa oranına denir.

Göç

İnsanların herhangi bir sebepten dolayı yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere kalıcı ya da geçici şekilde yer değiştirmesine denir.

Mübadele

Devletler arası anlaşma gereği ülke vatandaşlarının karşılıklı olarak yer değiştirmesidir.

Net Göç

Alınan göç ile verilen göç arasındaki farka denir.

Göç Hızı

Net göçün toplam nüfusa oranına denir.

Mülteci

Dini, dini ve ırkı yüzünden herhangi bir toplumsal durumdan dolayı ülkesinde bir başka yere ya da ülkeye sığınan kişilere denir.

Yerleşme

İnsanların oturduğu, faydalandığı bölgedir.

Toplu yerleşme

Evlerin birbirine yakın olduğu yerleşme biçimidir.

Dağınık Yerleşme

Suyun bol olduğu yerlerde eğimli ve arızalı bölgelerde evlerin birbirinden uzak olduğu yerleşmelerdir.

NÜFUSUN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

- Belirli sınırlar içinde belirli bir zaman diliminde yaşayan insan topluluklarına **nüfus** denir. Belirli sınırlar içerisinde yaşayan insan sayısını belirtmek amacıyla yapılan sayımlara **nüfus sayımı** denir.
- Dünya'da nüfus durağan değildir. Bazı bölgelerde nüfus artışları meydana gelirken bazı bölgelerde azalmalar gözlenebilmektedir. Nüfus bölgeler arasında farklılık göstermesine rağmen Dünya nüfusu sürekli artmaktadır. Nüfus miktarını belirlemek amacıyla sayımlar yapılmaktadır. Nüfus sayımları nüfus miktarı dışında nüfusun cinsiyet, yaş ve eğitim durumunu, kır ve kentsel nüfus miktarını ve nüfusun mesleklere göre dağılımını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Nüfus sayımları **de facto** ve **de jure** olmak üzere iki yöntemle yapılmaktadır.
- **De facto** yönteminde nüfus sayımının yapıldığı gün, insanlar hangi yerleşim biriminde bulunuyorsa oranın nüfusu olarak kayıtlara geçmektedir. **De jure** yönteminde insanlar ikamet ettikleri yerin nüfusu olarak kabul edilirler.

Nüfusun Özellikleri

- Nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılışı, okuryazar oranı, aktif nüfusun çalıştığı iş kollarına göre dağılışı, nüfus artış hızı, nüfusun kır ve kente göre dağılışı nüfusun özelliklerini oluşturur.
- Nüfusun yaş gruplarına ayrılmasında birçok ölçüt kullanılmaktadır. En yaygın olanı üç ana yaş grubudur. 0 - 14 yaş arası çocuk nüfus, 15 - 64 yaş arası çalışma çağındaki nüfus, 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfus olarak kabul edilmektedir.
- Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranı fazla, çocuk nüfus oranı azdır. Gelişmekte olan ülkelerde ise yaşlı nüfus oranı az, çocuk nüfus oranı fazladır.
- Dünya genelinde kadın ve erkek nüfusu birbirine yakındır. Kadınların ortalama yaşam süresi erkeklerden daha uzundur. Bu durum yaşlı nüfus içinde kadın nüfus oranının fazla olmasını sağlamıştır. Göç gönderen ülkelerde kadın nüfus oranı fazladır.
- Gelişmiş ülkelerde okuryazar oranı yüksek, gelişmemiş ülkelerde ise okuryazar oranı düşüktür.
- 15 - 64 yaş arası olan nüfusa **çalışma çağındaki nüfus** denir. Gelişmiş ülkelerde hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların oranı, gelişmemiş ülkelerde ise tarım sektöründe çalışanların oranı fazladır.
- Gelişmiş ülkelerde nüfusun önemli bir kısmı kentlerde yaşamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde ise kırsal kesimde yaşayanların oranı fazladır. Kent nüfusunun en fazla olduğu kıta Kuzey Amerika, en az olduğu kıta Afrika'dır.
- Yıllık nüfus artışı ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre değişmektedir. Gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı düşük, az gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı yüksektir. Az gelişmiş ve geri kalmış ülkelerde nüfus artış hızının yüksek olması bir sorundur.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DÜNYA NÜFUSU

- Eski çağlardan günümüze doğru dünya nüfusu sürekli artış göstermektedir. Ancak bu artışlar belirli dönemlerde azalırken belirli dönemlerde de kendini katlayarak gerçekleşmiştir.
- Dünya nüfusu geçmiş dönemlerde üç önemli sıçrama yaparak artmıştır. Dünya nüfusunda ilk artış insanların alet yapması daha sonra ateşi kontrol altına almasıyla gerçekleşmiştir.
- İnsanların daha iyi beslenmeye başlaması ortalama yaşam süresini uzatmış ve nüfus artış hızı artmıştır.
- Neolitik Devir'de insanların yerleşik hayata geçip tarımsal etkinliklerde bulunması nüfusun hızlı artmasına neden olmuştur. Dünya nüfusundaki en büyük sıçrama **Sanayi İnkılabı** ile gerçekleşmiştir.
- Modern anlamda ilk nüfus sayımları **İskandinav** ülkelerinde yapılmıştır.
- 1900'lü yıllarda dünya nüfusunda çok büyük patlama olarak adlandırılacak artışlar yaşanmış ve dünya nüfusu büyük bir artış göstermiştir. Günümüzde 7,7 milyara ulaşan nüfus artmaya devam etmektedir.
- Yeryüzü; iklim, su kaynakları ve ekonomik etkinlikler bakımından farklı alanlardan oluşmaktadır. Bundan dolayı nüfus yeryüzüne eşit ve dengeli dağılmamıştır. Kıtalara ve ülkelere göre farklılık gösterir. Kıta nüfusları, nüfus artışına bağlı olarak günümüze kadar sürekli artmıştır. Ancak bu artış her zaman aynı oranda olmamıştır.
- Nüfusun dağılışında hem doğal faktörler hem de beşeri faktörler etkili olmuştur.

1. Nüfus artışının olumlu sonuçları olduğu gibi olumsuz sonuçları da vardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi nüfus artışının olumsuz sonuçlarından biridir?

- A) Askeri güç artar.
B) Bağımlı nüfus artar.
C) Devletin vergi geliri artar.
D) İşçi ücretleri düşer.
E) Mal ve hizmetlere olan talep artar.

2. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı üç gruba ayrılır. 0 - 14 yaş çocuk nüfus, 15 - 64 yaş yetişkin nüfus, 65+ yaş grubu ise yaşlı nüfus olarak ifade edilir.

Buna göre aşağıdaki ülkelerin hangisinde çocuk nüfus oranı daha fazladır?

- A) Kanada
B) Japonya
C) İsviçre
D) Amerika
E) Somali

3. Aşağıda beş ülkenin kırsal ve kentsel nüfus oranları verilmiştir.

Ülke	Kırsal nüfus oranı (%)	Kentsel Nüfus Oranı (%)
I	64	36
II	80	20
III	12	88
IV	78	22
V	56	44

Verilen ülkelerden hangisi gelişmiş bir ülkedir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

4. Gelişmiş ülkelerde ortalama yaşam süresi daha uzundur.

Buna göre haritada numaralandırılarak gösterilen alanlardan hangisinde yaşam süresinin daha kısa olduğu söylenebilir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

5. (I) Sınırları belli bir alanda belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısına nüfus denir. (II) Nüfusun miktarı ise sayımlarla tespit edilir. (III) Tarih boyunca çeşitli amaçlarla birçok nüfus sayımı yapılmıştır. (IV) 20. yüzyıl öncesi sayımlarda daha çok nüfusun eğitim seviyesi ve yaş gruplarına göre dağılımı gibi durumlar tespit edilirken, günümüzde ise asker sayısı ve vergi yükümlülerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

Yukarıdaki paragrafta numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve IV
D) III ve IV
E) Yalnız IV

- 6.

- ◆ İşsizlik
- ◆ Geçim sıkıntısı
- ◆ Yetersiz beslenme
- ◆ Kalkınma hızının düşük olması

Yukarıdaki sonuçların görüldüğü bir ülkede aşağıdakilerden hangisinin var olduğu söylenebilir?

- A) Nüfusun tarımsal etkinlikten sanayiye doğru kaydığı
B) Ortalama insan ömrünün uzun olduğu
C) Sanayi nüfusunun tarımsal nüfustan fazla olduğu
D) Ülkenin genelinde aşırı nüfuslanma olduğu
E) Ülkenin topraklarının yetersiz olduğu

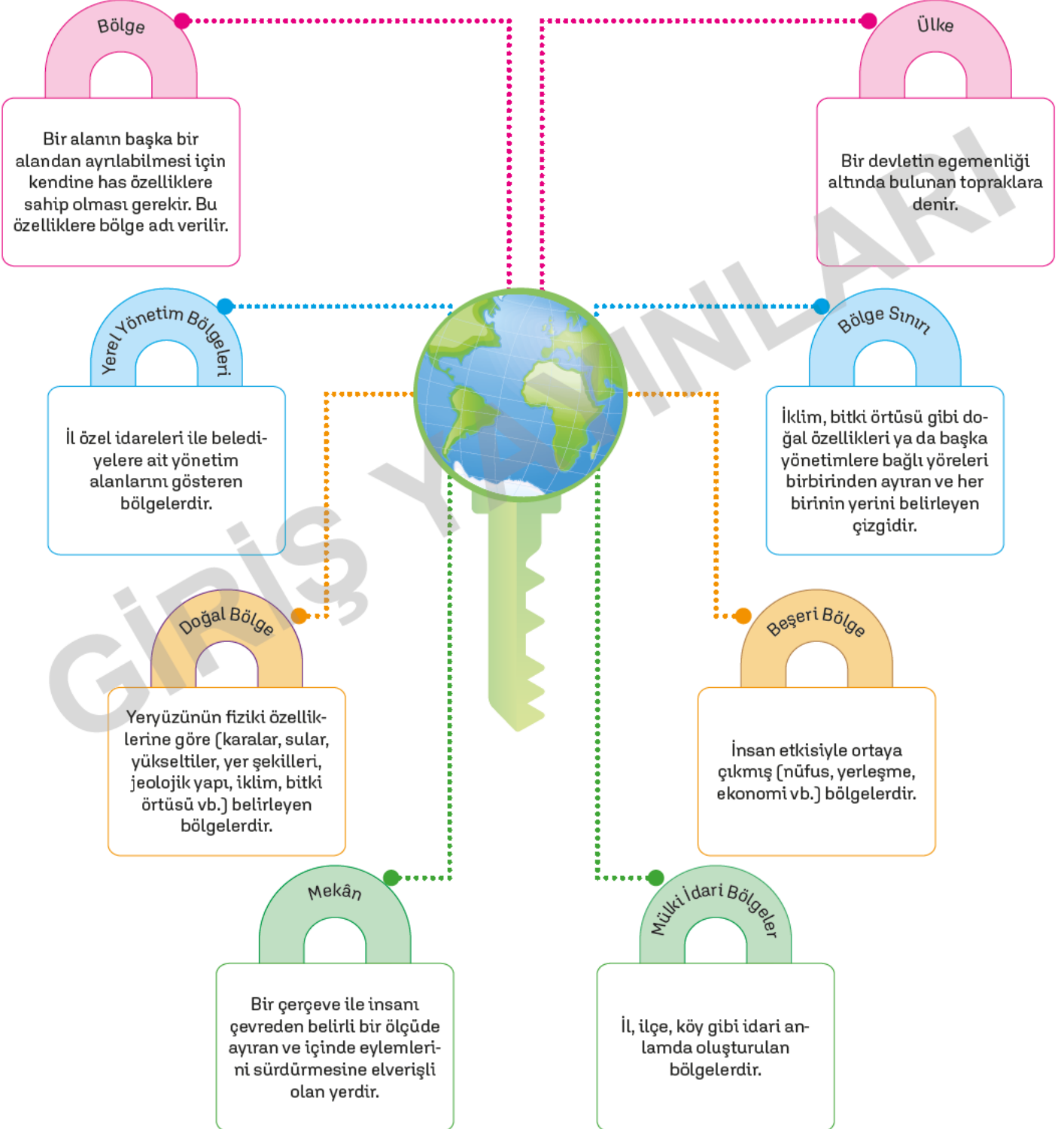
3.

ÜNİTE BÖLGELER VE ÜLKELER

Bölgelerin Ayırt Edilmesinde Kullanılan Ölçütler

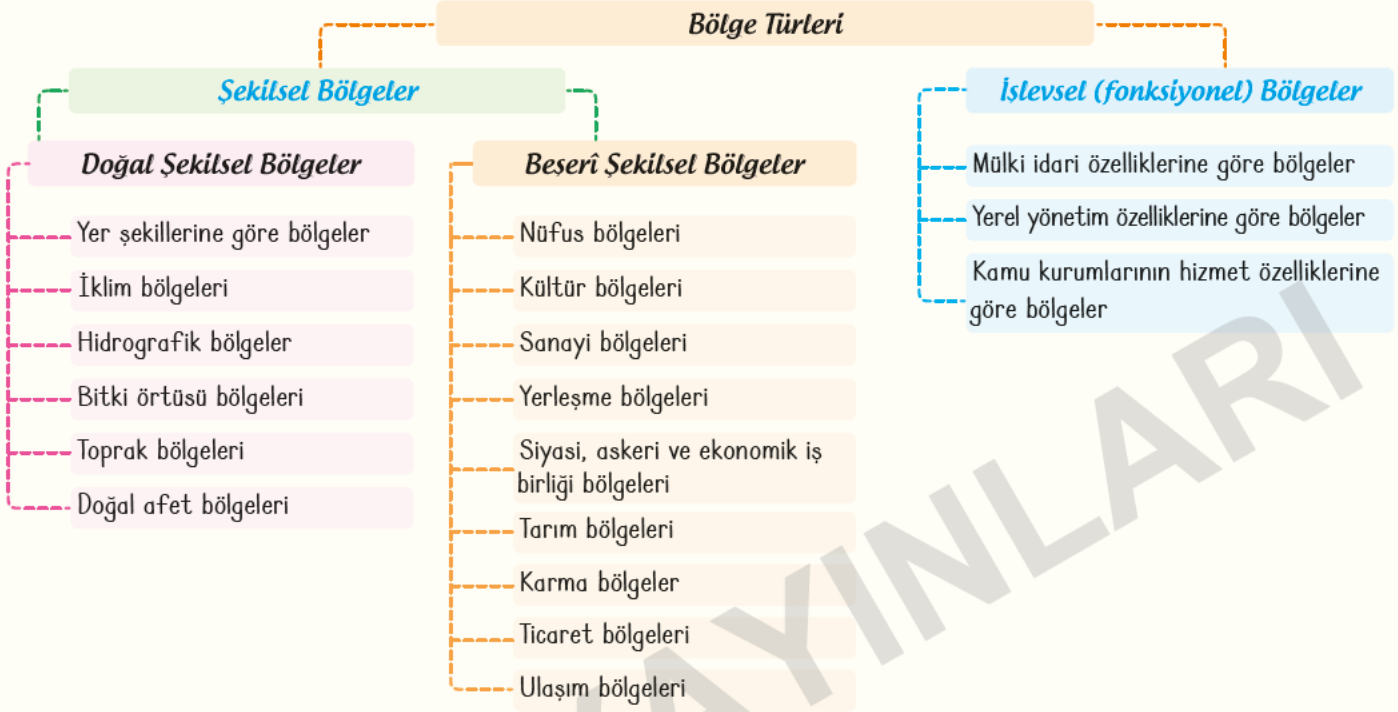
Bölge Sınırları

Bölgeler ve Ülkeler

BÖLGELERİN AYIRT EDİLMESİNDE KULLANILAN ÖLÇÜTLER

➔ Yeryüzü doğal, beşeri ve ekonomik etkinlikler bakımından kendi içerisinde benzerlik gösteren, ortak özellikleri bulunan, ancak çevresine göre farklılıklar gösteren alanlara ayrılmıştır. Bu alanlara **bölge** adı verilir.

1. Şekilsel Bölgeler

a. Doğal Şekilsel Bölgeler

➔ Doğal faktörlerin karşılıklı etkileşimiyle meydana gelip sahip oldukları özellikleri itibariyle bütünlük sağlayan bölgelere **doğal bölge** denir.

b. Beşeri Bölgeler

➔ İnsan etkisiyle ortaya çıkan bölgelere **beşeri bölgeler** denir.

2. İşlevsel (Fonksiyonel) Bölgeler

➔ İşlevsel özelliklerine göre ayrılan bölgeler ekonomik ve kültürel bakımdan bölgesel, yerel, ulusal ve küresel olarak diğer bölgelerle etkileşim içindedir. İşlevsel bölgeler bir odak nokta etrafında gelişmiştir. Bu odak nokta çeşitli faaliyetlerin işleyişini kontrol eden bir merkez konumundadır. Bölgenin tamamı bu merkezin etkisi altındadır.

BÖLGE SINIRLARI

Bölge Sınırlarının Oluşturulması

- ➔ Bölge sınırlarının bir kısmı doğal olarak oluşmuştur. Bazı bölge sınırları ise insanlar tarafından oluşturulmaktadır.
- ➔ Bölge sınırlarının çizilmesinde yaygın olarak kullanılan ölçütler, bölgelerin işlevsel özellikleri ve doğal unsurlardaki benzerliklerdir.
- ➔ Örneğin; nüfus bölgeleri oluşturulurken, nüfus sayımı verilerinden, tarımsal bölgeler oluşturulurken tarımsal verilerden ve benzerliklerden yararlanır.

1. Aşağıdakilerden hangisi beşeri bölge sınırlarının tespit edilmesinde kriter olarak kullanılır?

- A) Yağış ve sıcaklık değerleri
- B) Jeomorfolojik oluşumlar
- C) Kırsal ve kentsel yerleşme özellikleri
- D) İklim özellikleri
- E) Yer şekillerinin dağılışı

2. Aşağıdaki haritada doğal özelliklere göre oluşmuş bir bölgenin dağılışı gösterilmiştir.

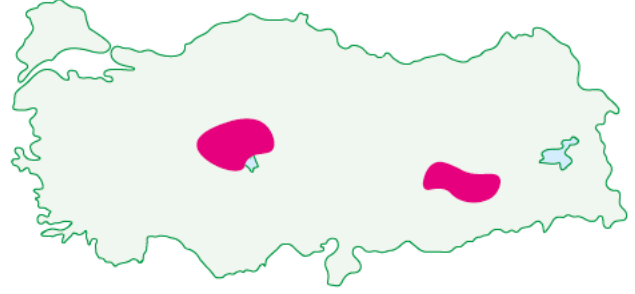
Yukarıdaki alanlarda aşağıdaki bölgelerden hangisinin dağılışı gösterilmiştir?

- A) Deprem bölgelerinin
- B) Dağlık bölgelerin
- C) Çöl iklimi bölgelerinin
- D) Petrol bölgelerinin
- E) Seyrek nüfuslu bölgelerin

3. Yeryüzünün doğal ve beşeri olarak bölgelere ayrılmasıyla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Yer şekilleri ile ilgili bölgeler, doğal bölgelerdir.
- B) Doğal bölgelerin sınırları kesindir ve değişmez.
- C) Bir alan, birden fazla özellikteki bölge içinde yer alabilir.
- D) Tarım ile ilgili etkinlikler beşeri bölgeler içinde yer alır.
- E) Doğal ve beşeri bölgeler, farklı özellikler gösterir.

4.

Haritada taralı olarak gösterilen alanlar ile ilgili;

- I. Dağlık bölge,
- II. Seyrek nüfuslu bölge,
- III. Yarı kurak bölge,
- IV. Maki bitki örtüsü bölgesi

verilen sınıflandırmalardan hangileri içinde yer alır?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

5. Yeryüzü doğal, beşeri ve ekonomik etkinlikler bakımından kendi içerisinde benzerlik gösteren, ortak özellikleri bulunan ancak çevresine göre farklılıklar gösteren alanlara ayrılmıştır. Bu alanlara bölge adı verilir.

Bu bilgiye göre aşağıdaki bölgelerden hangisinin oluşumu diğerlerinden farklıdır?

- A) Kırsal yerleşme bölgesi
- B) Avrupa Birliği bölgesi
- C) Dini bölge
- D) Volkanik bölge
- E) Seyrek nüfuslu bölge

6. Aşağıda verilenlerden hangisi dağlık bölge içerisinde yer alır?

- A) Çukurova Yöresi
- B) Ergene Yöresi
- C) Menteşe Yöresi
- D) Konya Yöresi
- E) Iğdır Yöresi

4.

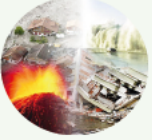
ÜNİTE ÇEVRE VE TOPLUM

Afetlerin Nedenleri

Afetlerin Dağılışı

Türkiye'de Afetler

Afetlerden Korunma

AFET

İnsanlar için fiziksel, sosyal kayıplara neden olan, insanın normal yaşantısını durdurarak kesintiye uğratan, imkânların yetersiz kaldığı olaylardır.

Can, mal ve doğal kaynak kayıplarına neden olan doğa olaylarına denir.

DOĞAL AFET

DEPREM

Yer kabuğu içindeki kırılmalar sonucu ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar hâlinde yayılmasına denir.

Deniz altında meydana gelen deprem, volkanik patlama veya kütle hareketi sonucu oluşan dev dalgalara denir.

TSUNAMİ

FIRTINA

Yüksek basınç alanındaki havanın alçak basınç alanına doğru yaptığı yatay yönlü hava hareketine rüzgâr denir. Rüzgârın esme şiddetinin fazla olmasına ise fırtına denir.

Konuma dayalı her türlü bilginin toplanması, depolanması, işlenmesi, analiz edilmesi ve sunulmasıdır.

COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS)

UZAKTAN ALGILAMA

Yer ile bir bağlantı olmaksızın uzaktan o yere ait çeşitli verilerin elde edilmesidir.

İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan afetlere denir.

BEŞERİ AFET

ERKEN UYARI SİSTEMLERİ

Meydana gelebilecek afetlerin yol açabileceği zararları en aza indirebilmek amacıyla afet öncesinde çeşitli teknolojiler kullanarak belirli kurumlar tarafından yayımlanan mesaj veya bildirimlerdir.

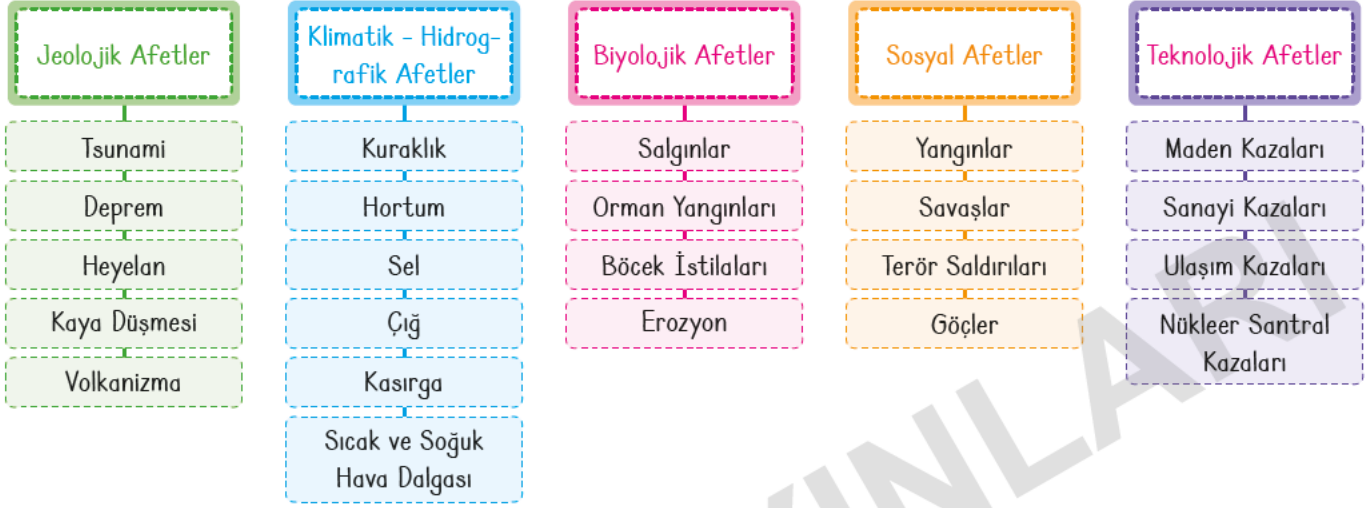
Akarsu yatağında ani olarak meydana gelen ve hızlı akış gösteren su fazlalığıdır.

SEL

AFETLERİN NEDENLERİ

- ➔ **Afet:** İnsanların önlemek için tüm imkânlarını seferber etmesine rağmen engel olamadığı olaylar olarak tanımlanmaktadır.
- ➔ Afetler doğada meydana gelen olaylar sonucunda gerçekleşen **doğal afetler** ve insanların çeşitli faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan **beşeri afetler** olarak ikiye ayrılır.
- ➔ **Başlıca afet türleri şunlardır:**

AFETLERİN DAĞILIŞI

Deprem: Deprem, doğal afetler içerisinde en çok can ve mal kaybına neden olan doğal afet türüdür. Çünkü bu afetin ne zaman olacağını bilmek günümüzde mümkün değildir. Yeryüzünde depremlerin yoğun olarak görüldüğü alanlar üç ana kuşak oluşturur. Bunlar; Pasifik Deprem Kuşağı, Akdeniz Himalaya Deprem Kuşağı ve Atlantik Deprem Kuşağı'dır.

Tsunami: Japonca bir kelime olan tsunami; okyanus ve deniz dibinde meydana gelen deprem, volkanizma ve toprak kaymaları sonucu oluşur. Pasifik ve Hint Okyanusu kıyıları tsunamilerin en çok olduğu alanlardır. Tsunamiden en çok etkilenen ülkelerin başında ise Endonezya, Sri Lanka, Hindistan, Tayland ve Japonya gelir.

Volkanik Faaliyetler: Magmanın yeryüzüne çıkmasına **volkanizma** adı verilir. Volkanik faaliyetler esnasında yeryüzüne katı, sıvı ve gaz halde maddeler çıkar. Geçtikleri yerleri yakıp yıkan ve çok yüksek sıcaklığa sahip olan lavlar, sonuçları itibarıyla afete dönüşebilir.

Kütle Hareketleri (Heyelan): Doğadaki çeşitli etkenler ya da insanların faaliyetlerine bağlı olarak yamaç dengesinin bozulması sonucu ortaya çıkar. Heyelanlar eğimin fazla olduğu yerlerde meydana gelmektedir. Kuzey Amerika'daki Kayak Dağları ve Güney Amerika'da And Dağları heyelanın fazla görüldüğü yerlerdir.

Şiddetli Rüzgârlar: Sonuçları itibarı ile zaman zaman afetlere yol açabilmektedir. Bu tür afetler değerlendirilirken o yerin coğrafi özellikleri, rüzgârın esme zamanı, hızı ve yönü de birlikte değerlendirilir. Etrafında döne döne hızla ilerleyen bir hava hareketi olan kasırğa şiddetli rüzgârlardan biridir.

Sel ve Taskın Olayları: Ani ve şiddetli yağışlar ile kar erimeleri sonucunda oluşan hızlı akışa sahip sulara **sel** denir. Akarsu akımının artmasıyla taşıdığı su miktarının çevredeki alanlarda göllenmesine de **taşkın** adı verilir. Hindistan, Çin Bangladeş, Pakistan, Filipinler, Vietnam ve Japonya su baskınlarından en çok etkilenen ülkelerdir.

1. Doğal afetlerin ortak özellikleri:

- ◆ Kendiliğinden oluşması
- ◆ Ani olarak meydana gelmesi
- ◆ Engellenemez olması
- ◆ Can ve mal kayıplarına neden olması.

Buna göre aşağıdaki doğal afetlerden hangisinin oluşum süresi daha kısadır?

- A) Erozyon B) Heyelan C) Deprem
D) Çiğ E) Tsunami

2. Aşağıdakilerden hangisi orman yangınlarının oluşmasına etki eden beşeri unsurlar arasında yer almaz?

- A) Tarlalarda anız yakılması
B) Cam kırıklarının ormanlarda bırakılması
C) Sönmemiş kibrit ve izmaritin yere atılması
D) Yıldırım düşmesi
E) Yakılan ateşin söndürülmeden bırakılması

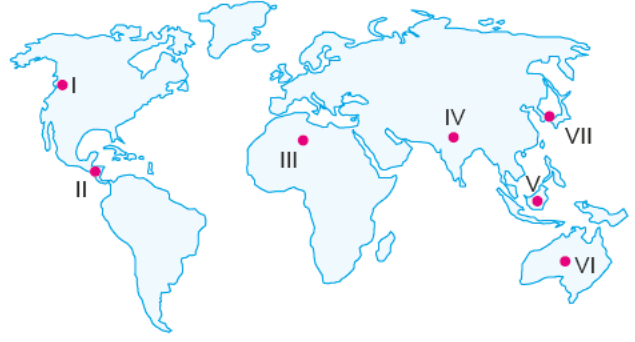
3.

Yukarıdaki haritada numaralı kıyılardan hangisinde tsunami etkisi diğerlerine göre daha azdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4.

Yukarıdaki haritada numaralarla gösterilen yerlerdeki doğal afetlerle ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) I ve IV. bölgelerde çiğ en fazla görülür.
B) II ve V. bölgelerde kasırga türü tropikal rüzgârlar yaygın olarak görülür.
C) III ve VI. bölgelerde görülen afet türleri birbirine benzerlik göstermez.
D) V ve VII. bölgelerde deprem, tsunami gibi jeolojik kökenli afetler yaygın olarak görülür.
E) II. bölgede görülen afet türü ile III ve VI. bölgelerdeki afetler birbirine benzemez.

5.

- I. Bitki örtüsünün cılız olması
II. Meraların aşırı otlatılması
III. Arazinin eğimli ve engebeli olması
IV. Arazinin eğim doğrultusunda sürülmesi

Yukarıdakilerden hangileri erozyon oluşumuna neden olan beşeri faaliyetler arasında gösterilemez?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

6. Aşağıda verilen doğal afetlerden hangilerinin oluşumunda insan etkisi yoktur?

- A) Heyelan - deprem
B) Sel - volkanizma
C) Tsunami - deprem
D) Çiğ - kasırga
E) Hortum - heyelan

Ivedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisayinlari.com | girisayinlari@gmail.com

